

Den Hoffhond

Een markant huis in de Middelburgse Molstraat

Vader en Van Voorst

Op 1 juni 1793 overleed Johannes van Voorst, 51 jaar oud. Hij was "Opper-Equipagemeester" van de Kamer Zeeland van de VOC. Na zijn overlijden moest zijn weduwe Catherina Bonneel (data van geboorte

huis in de Molstraat in bezit had, dat zij dus tussen 1793 en 1795 moet hebben gekocht. Dit huis is later eigendom geworden van haar jongste dochter, die in 1798 in het huwelijk trad met W.L. Vader, schout en ontvanger te Wissenkerke (Noord-Beveland).

De oudste dochter heette Johanna Henriëtta (1772-1796). Zij trouwde in 1793 met een rechter Philipse, die al op 28-jarige leeftijd president van de rechtbank te Middelburg werd. Helaas stierf Johanna Henriëtta al spoedig, na haar tweede kraambed.

Na de dood van de weduwe Van Voorst-Bonneel zal het huis zijn bewoond door de enige ongehuwde dochter, Maria Jacoba. Ook van haar zijn geboorte- en sterfdata onbekend. We weten van haar bestaan alleen af, omdat zij in de familiebijbel van het echtpaar Vader-van Voorst als getuige werd genoemd bij de doop van hun kinderen.

Een populaire dominee

In 1868 werd het huis aan de Molstraat nummer 19 door twee zusters Vader (beiden wonende te Wissenkerke) verkocht. Het stond sedert de zeventiende eeuw bekend als Den Hof(f)hond(t).

De oudste verkoopster was Catharina Johanna Vader (1809-1886). Zij was een groot bewonderaarster van de schrijver-dichter ds. J.J.L. ten Kate (1809-1888), predikant te Middelburg. Op de buitenplaats Sorgwijck, waar Ten Kate geregeld kwam logeren, liet zij voor hem een apart closet bouwen, zodat hij niet gehinderd kon worden door vrouwelijke geurtjes.

Noord-Beveland had 's zomers vaak

Het pand Den Hoffhond aan de Molstraat in Middelburg. (coll. P.J.A. van Voorst Vader)

en overlijden zijn onbekend) de fraaie ambtswoning aan de Maisbaai 6 verlaten. Volgens het Middelburgs archief moest zij in 1795 belasting betalen omdat zij een

gebrek aan zoet water. Het dak van Sorgwijck ving met zijn vier hoogoplopende wanden al het regenwater op. Dat vloeide af naar een reservoir, gelegen onder de – van twee pompen voorziene – keuken. Niemand haalde het in die tijd in z'n hoofd om een bad te nemen. Het als zomerhuis gebouwde Sorgwijck had zelfs geen badkamer. Van de geuren die mejuffrouw Vader en haar twee dienstboden verspreid moeten hebben, kunnen thans nog slechts weinigen zich een voorstelling maken... De bouw van een extra closet voor de gasten was dus geen overbodige luxe.

Dominee Ten Kate was toen een populaire auteur, die zelfs vadertje Cats naar de kroon dreigde te steken. Niet minder dan zeventien boeken van hem vonden een laatste rustplaats in het archief van de familie Van Voorst Vader (te vinden in het archief van Goes). Verreweg de meeste exemplaren zijn afkomstig van deze 'tante Cateau'. Sommige boeken waren voorzien van het schriftelijk bewijs dat ze een geschenk waren van de schrijver zelf.

De jongste verkoopster was Henriëtta Elizabeth Vader (1813-1869), echtgenote van A.J. van der Loeff, Rijksontvanger te Wissenkerke. De christelijke kleuterschool te Wissenkerke werd door dit echtpaar opgericht en bekostigd. Zij wilden hiermee voorkomen dat de arbeidersvrouwen hun kinderen meenamen om op het land te werken. Het letterlijk en figuurlijk nagenoeg onverlichte Noord-Beveland was immers Nederlands kampioen in zowel kindertal als kindersterfte.

Het huis

Het huis was vroeger maar één kamer diep, het had twee verdiepingen, een kelder en een zolder met dakkapel, waar het

dienstmeisje geslapen zal hebben. Het huis was – met een woonkamer beneden en twee slaapkamers boven – geschikt voor een weduwe met twee dochters. Thans is het huis twee kamers diep; aan de achterzijde is – in zeer zakelijke stijl – een tweede laag aangebouwd. Waarschijnlijk is deze aanbouw het werk geweest van

De brug met jaartalsteen (1758) over de waterloop in de Spanjaardstraat. (coll. P.J.A. van Voorst Vader)

de man die het huis in 1868 kocht: Marinus Kempe Jeras. Hij was timmerman van beroep.

Achter de beide kamers ligt een niet meer dan zes meter diepe tuin. En daarachter lag vroeger – minstens drie meter lager – het kanaal. Nu is op die plek geen water meer te vinden, maar vroeger voerde dit kanaal het water van het Molenwater via de watermolen op de Dam naar de oude haven van Middelburg. Deze haven heet nu Prins Hendrikdok of kortweg Droogdok. Het Molenwater, gegraven tussen 1304 en 1314, werd gevoed door het overtollige water uit de Arne. Een sluis sloot het Molenwater af. Tweemaal in de 24 uur werd de sluis geopend, zodat er een krachtige ebstroom in de haven ontstond. De bodem werd zo goed schoongespoeld.

De noodzaak om het slib periodiek uit de haven te baggeren werd daardoor aanzienlijk verminderd. De Molstraat ontleent zijn naam aan de mol, een soort schuitje met platte bodem en puntige voorzijde, die de grond kon loswoelen om de watergang schoon te schuren. Helaas raakte de Arne verzand en daarmee ook het Molenwater, ondanks vele vroegere pogingen van het stadsbestuur om het water weer uit te diepen. Het noordelijk deel van het Molenwater werd daarom in 1818 gedempt, het zuidelijk deel tussen 1859 en 1864.*

Maar in de jaren negentig van de achttiende eeuw functioneerde het stelsel nog in volle glorie. Het moet de tuin heel bijzonder hebben gemaakt: tweemaal per etmaal zag en hoorde men het water met donderend geweld voorbijstromen, op weg naar de schoon te spoelen haven.

Willem Vader (1775-1849) zal het huis

vaak benut hebben wanneer hij Middelburg bezocht voor zaken. Hij was onder andere commissaris van de succesvolle Onderlinge Brand-Waarborg-Maatschappij. Misschien hebben de beide vrome dames uit Wissenkerke het huis in 1868 verkocht omdat dominee Ten Kate op zijn oude dag met preken ophield. Er was immers geen reden meer om naar Middelburg te komen...

P.J.A. van Voorst Vader

Met dank aan de huidige bewoners, de familie Roose. Zij hielpen mij met het verifiëren van een aantal gegevens.

** Deze gegevens zijn ontleend aan P.W. Sijnke, 'Uit de Middelburgse Historie', uitgeverij Den Boer/De Ruiters, Vlissingen 1978.*

Een kwakzalver in Arnemuiden

Heelmeesters en Vroedvrouwen

Kinderen ter wereld brengen is geen kunst. De geboorte is immers een natuurlijk gebeuren dat in de meeste gevallen ook zonder medisch ingrijpen goed afloopt. Sinds mensenheugenis hebben vrouwen kinderen gebaard, slechts bijgestaan door familie en 'vroede' vrouwen, die in de regel beter voor hun taak waren berekend dan welke chirurgijn of arts ook.

In de negentiende eeuw kende vrijwel iedere plaats een door de gemeente aangestelde en bezoldigde vroedvrouw. Zij was volgens de Geneeskundige Staatsregeling van 1818 bevoegd tot het doen van verlossingen "welke door de natuur

bewerkt, of door de hand ten uitvoer kunnen gebracht worden". Evenals de meeste heel- en vroedmeesters had zij een opleiding gevolgd aan een van de in 1824 opgerichte provinciale Klinische Scholen "ter aankweeking van Heelmeesters en Vroedvrouwen". Hoge toelatingseisen werden overigens niet aan deze vierjarige opleiding gesteld: de kandidaat werd toegelaten als hij ten minste zestien jaar oud was en "behoorlijk" kon lezen en schrijven. De examens in Zeeland werden afgenomen door de Provinciale Commissie van Geneeskundig Onderzoek en Toezicht, die net als de school in Middelburg was gevestigd.¹ Deze commissie hield zich ove-